

جاذبه‌های گردشگری

منطقه آزاد ارس

پژش و تدوین

پروژه

پروژه‌پرداز

www.ketab.ir

با حمایت مالی سازمان منطقه آزاد تجاری صنعتی ارس

سرشناسه	دوره: ۱۳۶۶ - پرویز پورکریمی
عنوان و نام پدیدآور	جاذبه‌های گردشگری منطقه آزاد ارس / پرویز پورکریمی
مشخصات نشر	تیریز: پروژه ترجمه حسنلو، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	۱۴۴ ص. - مصور، جدول، نقشه.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۷۶۸۹-۲۳-۲
وضعیت فهرست‌نویسی: فیا	
یادداشت	کتاب حاضر با حمایت مالی سازمان منطقه آزاد تجاری صنعتی ارس منتشر شده است.
یادداشت	کتابنامه: [ص ۱۲۷-۱۴۰]
موضوع	ارسن، منطقه آزاد - کتاب‌های راهنما
موضوع	Aras Zone (Iran) - Guidebooks
موضوع	گردشگری - ایران - ارس، منطقه آزاد
موضوع	Tourism - Iran - Aras Zone
رده‌بندی کنگره	DSRP.۷۳/۹ ۱۳۹۷
رده‌بندی سی	۹۵۵/۳۳۳۳
شماره ثبت کتاب ملی	۵۵۸۸۲۵۸

جاذبه‌های گردشگری منطقه آزاد ارس

پرویز پورکریمی

پروژه ترجمه حسنلو

نوبت چاپ اول، ۱۳۹۷

تیریز ۱۰ جلد

تعداد صفحه و قطع ۱۴۴ / جیبی

مروفپینی و صفحه‌آرایی / خدمات نشر جاذبه‌ها

چاپ و صمافی / امین

شابک ۹۷۸-۶۰۰-۷۶۸۹-۳۳-۲

قیمت ۳۵۰۰۰ تومان

«کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر محفوظ است.»

تیریز: فیابان امام، بازار کبود، فاز ۱، طبقه همکف، پلاک ۴۸

www.nashreprojeh.com

تلفن: ۰۹۱۴۳۰۵۹۰۲۲

فهرست مطالب

۱۱	پیشگفتار
----	----------

■ فصل اول: شناخت جغرافیای منطقه آزاد ارس

۱۵	مقدمه
۱۵	موقعیت جغرافیای منطقه آزاد ارس
۱۶	موقعیت ریاضی و نسبی شهرستان جلفا
۱۷	توپوگرافی شهرستان جلفا
۱۹	اقلیم شهرستان جلفا
۲۰	منابع آب شهرستان جلفا
۲۱	پوشش گیاهی و جانوری شهرستان جلفا
۲۲	معادن شهرستان جلفا
۲۳	جغرافیای انسانی شهرستان جلفا
۲۴	موقعیت ریاضی و نسبی شهرستان خداآفرین
۲۴	توپوگرافی شهرستان خداآفرین
۲۵	اقلیم شهرستان خداآفرین
۲۶	منابع آب شهرستان خداآفرین
۲۶	پوشش گیاهی و جانوری شهرستان خداآفرین
۲۷	معادن شهرستان خداآفرین
۲۷	جغرافیای انسانی شهرستان خداآفرین

■ فصل دوم: گونه‌شناسی جاذبه‌های گردشگری

۲۹	مقدمه
۲۹	سیستم گردشگری
۳۱	جاذبه‌های گردشگری
۳۳	جاذبه‌های طبیعی
۳۳	اقلیم (آب و هوا)
۳۴	مناظر و چشم‌اندازهای طبیعی

۳۵	 مناطق ساحلی و دریایی
۳۵	 پوشش گیاهی و حیات جانوری
۳۶	 ویژگی‌های زیست‌محیطی خاص
۳۶	 پارک‌ها و مناطق حفاظت‌شده
۳۶	 چشمه‌های آبگرم و معدنی
۳۷	 جاذبه‌های تاریخی - فرهنگی
۳۷	 محوطه‌های تاریخی و فرهنگی
۳۷	 موزه‌ها و سایت موزه‌ها
۳۸	 جاذبه‌های شهری
۳۹	 هنرهای سنتی و صنایع دستی
۳۹	 هنرهای زبانی
۳۹	 هنرهای نمایشی
۴۰	 الگوهای فرهنگی خاص
۴۱	 جشنواره‌های فرهنگی
۴۱	 فعالیت‌های اقتصادی
۴۱	 مهرورزی و روابط دوستانه ساکنان حلی
۴۲	 جاذبه‌های ویژه و مدرن
۴۲	 پارک‌های موضوعی و سرگرمی
۴۲	 مراکز تجاری و خرید
۴۳	 کنفرانس‌ها و گردهمایی‌ها
۴۳	 رویدادهای خاص
۴۳	 تفریح و سرگرمی
۴۴	 ورزش و تفریحات ورزشی

■ فصل سوم: جاذبه‌های طبیعی منطقه آزاد ارس

۴۵	 مقدمه
۴۶	 چشم‌انداز رودخانه ارس
۴۸	 ژئوسایت الی‌باشی
۴۸	 منطقه حفاظت‌شده مراکان
۵۰	 کوه گنچی قالاسی
۵۰	 دشت گردیان
۵۱	 پناهگاه حیات وحش کیامکی
۵۳	 آبشار ماهاران
۵۳	 آبشار آسیاب خرابه
۵۶	 پارک ملی کنتال

۵۸	 منطقه حفاظت شده دیزمار
۶۰	 منطقه حفاظت شده ارسباران (آینالو)
۶۴	 دریاچه سد خداآفرین
۶۵	 آبشار شوبان

■ فصل چهارم: جاذبه‌های تاریخی - فرهنگی منطقه آزاد ارس

۶۷	 مقدمه
۶۸	 کلیسای ننه مریم
۶۹	 کلیسای سنت استپانوس
۷۳	 عبادتگاه آکلیسای چوپان
۷۴	 کاروانسرای حاجه نظر (عباسی)
۷۶	 پل ضیاءالملک نخجه‌ان
۷۸	 حمام تاریخی چا
۷۹	 پل آهنی جلقا و پاسا سهدای سرپانی
۸۱	 اکوموزه گلفرج
۸۲	 مقبره جرجیس پیامبر
۸۳	 روستای زاویه و امامزاده سید اسماعیل
۸۶	 امامزاده بابایعقوب سیه‌رود
۸۷	 قلعه گااور
۸۸	 امامزاده سید محمد نوجه مهر
۹۰	 امامزاده شعیب و برج دوزال
۹۲	 قلعه کردشت
۹۴	 حمام کردشت
۹۶	 روستای پلکانی اوشتین و آرامگاه حکیم نباتی
۹۸	 روستای پلکانی نمق
۱۰۰	 روستای پلکانی اولی
۱۰۱	 روستای مردانقم و قلعه تاریخی آن
۱۰۲	 روستای وایقان مقدس و غار تاریخی آن
۱۰۶	 عمارت آینالو
۱۰۷	 قلعه تاتار
۱۰۸	 قلعه گونی وینق
۱۱۰	 عمارت تومانیانس وینق
۱۱۱	 قلعه اویری (ابریق)
۱۱۲	 قلعه آوارسین
۱۱۳	 پل‌های خداآفرین

۱۱۷		برج هشت‌ضلعی قارلوجه
۱۱۸		صنایع‌دستی عشایر خداآفرین
۱۱۹		فرهنگ عاشورایی و علم توغ
۱۲۰		جشنواره‌های فرهنگی
۱۲۱		جشنواره فرهنگ عشایری
۱۲۴		جشنواره موسیقی عاشقی
۱۲۴		جشنواره بازی‌های بومی و محلی
۱۲۵		جشنواره غذاهای محلی
۱۲۵		جشنواره انار در دیزمار

■ فصل پنجم: ااذبه‌های ویژه و مدرن منطقه آزاد ارس

۱۲۷		مقدمه
۱۲۸		مراکز تجاری و خرید
۱۲۹		پارک‌های موضوعی و سرگرمی
۱۳۰		پارک کوهستان جلفا
۱۳۲		پارک ساحلی جلفا
۱۳۲		زیپ‌لاین جلفا
۱۳۳		رویدادهای خاص فرهنگی، هنری و ورزشی
۱۳۷		منابع و مآخذ

تنوع بخشی به اقتصاد، بالا بردن شاخص های توسعه انسانی، مشکلات ناشی از صنعتی شدن و آلودگی ناشی از حد استاندارد شهرها به ویژه شهرهای بزرگ، مهاجرت های روستایی، افزایش بهره روری، کارآمدی نیروی انسانی، اشتغال زایی، تعامل فرهنگ ها و گفتمان ها، حفظ محیط زیست و در مجموع توسعه پایدار از دغدغه هایی هستند که جهان امروز با آن روبرو است. هر یک از کشورهای در هر سطح از توسعه در تلاش اند تا پاسخ لازم به دغدغه های مذکور را بیابند. در این میان، کشورهای که به متنوع سازی اقتصاد روی آورده اند و می خواهند خود را از اقتصاد تک پایه ای برهانند در جستجوی راهکارها و خلق روش های جدیدند. یکی از این روش ها، توسعه صنعت گردشگری است.

صنعت گردشگری یکی از نویدبخش ترین فعالیت هایی است که از آن به نام «گذرگاه توسعه» یاد می کنند. بسیاری از کشورها منافع اقتصادی و اجتماعی خود را از گردشگری دریافت می کنند و درآمدهای گردشگری را برای توسعه زیرساخت های منطقه به کار می برند. گردشگری علاوه بر ایجاد تحول در بُعد اقتصادی جوامع، در ابعاد فرهنگی و اجتماعی آنها نیز تغییرات بنیادینی به وجود می آورد و از رهگذر توزیع درآمد، اشتغال رایی، کاهش فقر، کمک به صلح جهانی، کمک به سرمایه گذاری در میراث فرهنگی، بهسازی محیط زیست و سایر اینها قادر است سبب توسعه و پیشرفت اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جوامع شود. توسعه صنعت گردشگری به ویژه برای مناطق محروم که با معضلاتی همچون فقر، میزان بالای بیکاری، محدودیت منابع، کمبود زیرساخت های اقتصادی و درمانی مواجه اند، از اهمیت فراوانی برخوردار است. به نظر صاحب نظران، گردشگری یکی از مهم ترین صنایع توسعه پایدار در هر جامعه ای است که از تحرک بالایی در تغییرات اقتصادی، سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و زیست محیطی برخوردار است و فرصت بزرگ فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی برای جوامع به وجود می آورد؛ این فرصت می تواند نقش بسیار مؤثری در ارتقای کیفیت زندگی مردم در ابعاد مختلف ایفا کند.

توسعه صنعت گردشگری در یک منطقه به عوامل مختلفی بستگی دارد. در این میان، جاذبه‌های گردشگری با توجه به ویژگی‌های منحصربه‌فردشان، مهم‌ترین عنصر توسعه گردشگری و اصلی‌ترین انگیزه گردشگران برای سفر به یک منطقه به‌شمار می‌آیند. در نبود جاذبه‌ها، نیازی به خدمات و تسهیلات گردشگری نیست. در واقع، بدون جاذبه‌ها، گردشگری وجود نخواهد داشت. اهمیت جاذبه‌ها در صنعت گردشگری به قدری زیاد است که برخی کشورها ضمن توسعه جاذبه‌های موجود، دست به خلاقیت و ایجاد جاذبه‌های جدید می‌زنند. یکی از سیاست‌ها و اهداف منطقه آزاد ارس، توسعه صنعت گردشگری است؛ لذا شناسایی جاذبه‌های گردشگری و معرفی آنها، توسعه و رونق صنعت گردشگری را در پی خواهد داشت. بر اساس برنامه‌ریزی منطقه آزاد ارس، این منطقه به پستوانه مناطق ارزشمند اکولوژیکی حفاظت‌شده، اقلیم مناسب، منابع غنی آب، ذخیره‌گاه‌های بین‌المللی جنگلی، محیط‌زیست مطلوب، اشکال مختلف زمین‌شناختی، مراکز مختلف تجاری، فرهنگ غنی عشایر، معماری بومی روستایی و آثار تاریخی نظیر برخی از ظرفیت تبدیل شدن به یک منطقه بین‌المللی در حوزه‌های گردشگری میراث، گردشگری فرهنگی، گردشگری روستایی-عشایری، گردشگری تجاری و اکوتوریسم برخوردار است.

منطقه آزاد ارس در سال‌های اخیر به ستاره‌های چشمگیری در عرصه رونق گردشگری نائل آمده است؛ با این حال، از رهگذر افزایش ارتباطات، ایجاد پایگاه‌های علمی-تحقیقاتی، افزایش سرمایه‌گذاری‌های بخش خصوصی و دولتی، استفاده از تجارب سایر مناطق و کشورها، توجه به مدیریت منابع انسانی، نهادینه‌کردن مشارکت‌های مردمی، اهمیت به نظام اطلاع‌رسانی و تبلیغات می‌توان به توسعه دو چندان صنعت گردشگری در این منطقه و افزایش توان اقتصادی آن امیدوار بود. در همین راستا، نگارنده با تدوین کتاب حاضر، سعی در شناسایی و معرفی جاذبه‌های گردشگری منطقه آزاد ارس (شهرستان‌های جلفا و خداآفرین) است. امید است که توسعه صنعت گردشگری این منطقه داشته باشد.

کتاب حاضر مشتمل بر پنج فصل است. در فصل اول، شرایط جغرافیایی منطقه آزاد ارس از جمله اقلیم، توپوگرافی، منابع آب، پوشش گیاهی و جانوری بررسی می‌شود؛ چراکه شناخت محیط جغرافیایی در مقام عرصه پیدایش پدیده‌ها، از ملزومات اولیه در جهت شناخت جامع پدیده‌ها در پژوهش‌های مختلف است. در فصل دوم، ضمن اشاره به سیستم گردشگری و لزوم نگاه سیستماتیک به گردشگری، مفهوم جاذبه‌های گردشگری از دیدگاه صاحب‌نظران حوزه گردشگری تشریح و در ادامه گونه‌های مختلف جاذبه‌های گردشگری بررسی شده است. فصل

سوم کتاب به جاذبه‌های طبیعی منطقه آزاد ارس می‌پردازد. موضوع فصل چهارم جاذبه‌های تاریخی - فرهنگی این منطقه است؛ و در نهایت در فصل پنجم جاذبه‌های ویژه و مدرن منطقه آزاد ارس معرفی می‌شوند. با آنکه وجب‌به‌وجب منطقه آزاد ارس، به‌ویژه تک‌تک روستاهای آن، جاذبه‌ای منحصر به فرد به حساب می‌آید، در این فصول صرفاً جاذبه‌های شاخص منطقه شناسایی و به همراه تصاویر معرفی شده‌اند.

در پایان لازم می‌دانم از تمامی بزرگواران و دوستان ارجمندی که به انحای مختلف در تدوین و چاپ این کتاب نگارنده را یاری رساندند قدردانی کنم. علی‌التخصیص مراتب سپاسگاری و امتنان خود را از جناب آقای مهندس محسن نریمان (مدیر عامل محترم سازمان منطقه آزاد تجاری صنعتی ارس) و جناب آقای مهندس هادی کهندل گرگری (قائم مقام محترم سازمان منطقه آزاد تجاری صنعتی ارس در مرکز خداآفرین) که هزینه چاپ این کتاب را متقبل شدند، اعلام می‌دارم. همچنین از دوستان ارجمندم آقایان مهندس کیومرث کریمی (رئیس اداره میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری شهرستان کلپیر)، دکتر یوسف داداش‌زاده (معاون فرهنگی، اجتماعی و گردشگری منطقه آزاد ارس) و مهندس مهدی عباسی (مدیر گردشگری و میراث فرهنگی منطقه آزاد ارس) به پاس هنمایی‌های ارزنده و پیشنهادات اصلاحی‌شان کمال تشکر و قدردانی را دارم و برای سایر عزیزان به‌مناسبت مناسبات و پیشنهادات اصلاحی‌شان نگارنده را یاری رساندند آرزوی توفیقات روزافزون دارم.

پرویز پورکریمی

زمستان ۱۳۹۷